

Когут Т.М., здобувачка вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня,
Західноукраїнський національний університет,
м. Тернопіль, Україна
Науковий керівник: Мазепа С.О., к.ю.н., доцент

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ КІБЕРЗЛОЧИННОСТІ В УКРАЇНІ

Сьогодні ми живемо в епоху інформаційного суспільства, коли комп'ютерні технології охопили майже всі сфери життєдіяльності не тільки суспільства, а й держави. Розвиток інформаційних технологій зумовив появу нового виду злочинності – кіберзлочинність. На сьогодні комп'ютерні злочини – це одна з найрозповсюдженіших груп суспільно небезпечних посягань. Насамперед дана проблема торкається національної безпеки майже всіх країн світу і, відповідно, «кіберзлочини» повинні нести за собою відповідну кримінальну відповідальність. На жаль, наша країна перебуває на початковому етапі впровадження інституцій та механізмів у сфері кібербезпеки, проте певну законодавчу базу вже створено.

Злочинність у визначеній сфері зростає не лише кількісно. Такі злочини стають дедалі більш складними, зростає рівень їх антисоціальної спрямованості. Даний вид злочину завдає шкоди не тільки економіці нашої держави, а й державному ладу загалом. Поширення комп'ютерної злочинності призвело до необхідності вивчення цього явища, вироблення рекомендацій з основними напрямками протидії кіберзлочинності.

Під кіберзлочинністю слід розуміти сукупність злочинів, що вчиняються у «віртуальному просторі» за допомогою комп'ютерних систем або шляхом використання комп'ютерних мереж та інших засобів доступу до віртуального простору, в межах, а також проти комп'ютерних систем, комп'ютерних мереж і комп'ютерних даних.

Кіберзлочинність є порівняно новим видом суспільно небезпечних діянь, проте на відміну від традиційних крадіжок та шахрайства, вона постійно розвивається і йде в ногу з технологіями, що у свою чергу ускладнює виявлення та протидію зазначеним протиправним діям.

Тривалий час у чинному законодавстві України було відсутнє нормативно-правове закріплення ключових термінів, зокрема таких, як «кіберзлочин» і «кіберзлочинність», що спричиняло численні дискусії як серед науковців, так і практиків – співробітників правоохоронних органів.

Законом України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України», який набув чинності 9 травня 2018 року, визначено, що кіберзлочин – це суспільно небезпечне винне діяння у кіберпросторі з його використанням, відповідальність за яке передбачена законом України про кримінальну відповідальність та/або яке визнано злочином міжнародними договорами України, а кіберзлочинність – сукупність кіберзлочинів. Водночас повного переліку злочинів, передбачених Кримінальним кодексом України, які слід вважати кіберзлочинами, на сьогодні поки що не існує.

Останнім часом рівень кіберзлочинності швидко зростає в Україні. Експерти зазначають, що Україна – дуже важливий центр хакерства, поряд із Росією, Бразилією, Китаєм та меншою мірою – Індією. У цих країнах досить освічене молоде населення, високий рівень безробіття та обмежені можливості працевлаштування.

Однак, на думку експертів, кіберзлочинність не є негайною загрозою для українців. Наша країна в особливому становищі, адже має один із найнижчих у Європі рівнів підключення до Інтернету. Але ця проблема не перешкоджає стрімкому зростанню кіберзлочинності. Зі зростанням обсягів безготівкових розрахунків зростає і кількість потерпілих від кібершахраїв.

СБУ і МВС в особі Управління боротьби з кіберзлочинністю опинилися на вістрі війни з «кіберами». На жаль, їхніх зусиль замало. Особливо, зважаючи на наші українські реалії. Якщо раніше українські програмісти-хакери писали вчинені віруси для злому і розкрадання даних у багатих західних країнах, то тепер у зв'язку з посиленням боротьби американської і європейської влади з комп'ютерними злочинами їхня увага звернулася і на Україну.

Наша країна з її низьким рівнем обізнаності про загрози використання комп'ютерів і низьким рівнем інформаційної безпеки стає для них справжнім клондайком. Розкрадання коштів у системах інтернет банкінгу, даних кредитних карт, шахрайство в інформаційних мережах та інсайдерські витoki інформації стають повсякденними явищами. Однак подібні факти замовчуються, повідомлень у ЗМІ про них практично немає. Ні потерпілим, ні банкам, ні поліції не вигідний галас навколо того, що відбувається. У ряді випадків бувають ситуації, коли такі шахрайські схеми реалізуються організованими групами, у які входять представники банків та силових структур.

Основною проблемою нашої країни є як недостатня кількість державних експертів в області комп'ютерно-технічної експертизи, так і складнощі зі введенням у правове поле досліджень фахівців комерційних організацій. Хоча аналіз національного законодавства України, що регулює суспільні інформаційні відносини, дозволяє стверджувати, що наша держава вживає необхідних заходів,

спрямованих на профілактику та протидію комп'ютерної злочинності.

Проблема профілактики і стимулювання кіберзлочинності в Україні – це комплексна проблема. Сьогодні закони повинні відповідати вимогам, що пред'являються сучасним рівнем розвитку технологій. Пріоритетним напрямком є також організація взаємодії і координація зусиль правоохоронних органів, спецслужб, судової системи, забезпечення їх необхідною матеріально-технічною базою. Жодна держава сьогодні не в змозі протистояти кіберзлочинності самотійно. Нагальною є необхідність активізації міжнародної співпраці у цій сфері. Експерти впевнені: саме хакери в недалекому майбутньому стануть загрозою номер один, змістивши тероризм. Незважаючи на віртуальність злочинів, збиток вони завдають цілком справжній.

Таким чином, кіберзлочинність – це проблема, з якою зіштовхнулася планета у 21 столітті, і яка обіцяє рости та поглинати все більше коштів. Незважаючи на усі заходи, що їх приймають окремі особи, фірми, а також держава, кіберзлочинність продовжує свою діяльність, збільшуючи прибутки порушників та зменшуючи вміст кишень пересічних громадян. І тому сьогодні особливо важливо переглянути усі існуючі заходи та активно розробляти нові, що принесуть більшу користь та надійніший захист від кіберзлочинців.

Література

1. Біленчук П.Д. Кібрешахраї – хто вони? *Міліція України*. 1999. № 7-8. С. 32-34.
2. Бутузов В.М. Співвідношення понять «комп'ютерна злочинність» та «кіберзлочинність». *Інформаційна безпека людини, суспільства, держави*. 2010. № 1 (3). С. 16–18.
3. Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. Нац. акад. прав. наук України, Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2016. Т. 1: Історія держави і права України. 848 с.
4. Конвенція про кіберзлочинність: міжнародний документ від 23.11.2001. База даних «Законодавство України». Верховна Рада України. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_575 (дата звернення: 21.10.2021).
5. Кравцова М.О., Литвинов О.М. Запобігання кіберзлочинності в Україні: монографія. Харків: Панов, 2016. 212 с.
6. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05 квіт. 2001 р. № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25–26. Ст. 131.
7. Про основні засади забезпечення кібербезпеки України: Закон України від від 05 жовт. 2017 р. № 2163-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 45. Ст. 403.

Кожемяка Т.Ю., здобувач вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна
Науковий керівник: Семчук Н.О., к.ю.н.

ЗМІНИ У КРИМІНАЛЬНОМУ КОДЕКСІ УКРАЇНИ ЩОДО КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ У ТРАНСПОРТНІЙ СФЕРІ

З 1 липня 2020 року набули чинності масштабні зміни до Кримінального кодексу України. У більш ніж 100 статтях документа штрафні санкції збільшуються у 20–100 разів, у багатьох додається позбавлення волі як альтернативне покарання. Крім того, у Кримінальному кодексі поряд зі злочинами з'явилися проступки.

Зміни, які набули чинності, передусім пов'язані із законом «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних злочинів», який був ухвалений ще за попередньої влади, восени 2018 року. Дуже спрощено його мета полягала в тому, щоб розвантажити слідчих правоохоронних органів від «дрібних» справ, передавши їх дізнавачам – окремому структурному підрозділу, що спеціалізується на правопорушеннях невеликої тяжкості – проступках [1].

Наприклад, відповідно до ч. 1 ст. 12 Кримінального кодексу України злочини поділяються середньої тяжкості, тяжкі та дуже тяжкі [2, с. 12].

Різниця між злочинами невеликої тяжкості головним чином полягає у покаранні. Якщо раніше до легких належали злочини, за які передбачено до 51000 грн штрафу та/або до 2 років позбавлення волі, то проступки передбачають такий же рівень штрафу, але вже без тюремного терміну [2, с. 12].

Згідно з новою класифікацією кримінальних правопорушень, правопорушення в транспортній сфері тепер потрібно класифікувати наступним чином – передбачене ч. 1 ст. 276 КК – є кримінальним проступком, ч. 2 ст. 276 КК- тяжким злочином, ч. 3 ст. 276 КК- також тяжким злочином; ст. 276-1 КК – нетяжким злочином; ч. 1 ст. 277 КК – нетяжким злочином; ч. 2 ст. 277 КК – тяжким злочином, ч. 3 ст. 277 КК – особливо тяжким злочином; ч. 1 ст. 278 КК – тяжким злочином; ч. 2 ст. 278 КК – тяжким злочином; ч. 3 ст. 278 КК – особливо тяжким злочином; ч. 1 ст. 279 КК – кримінальним проступком; ч. 2 ст. 279 КК – тяжким злочином; ч. 3 ст. 279 КК – особливо тяжким злочином; ч. 1 ст. 280 КК –